

226
60.
17

Q. D. B. V.
DISPUTATIO MEDICO-
CHYMICA,

Qvā
**SALTĀRTARI
VOLATILE
COAGULATUM,**

Indultu Gratiōsissimæ Facultatis Me-
dicæ, Examini Eruditorum publico

exponent

PRÆSES

JOHANNES THILE,

Doct. ac Prof. Medic. Publ. Extr.

Et

RESPONDENS

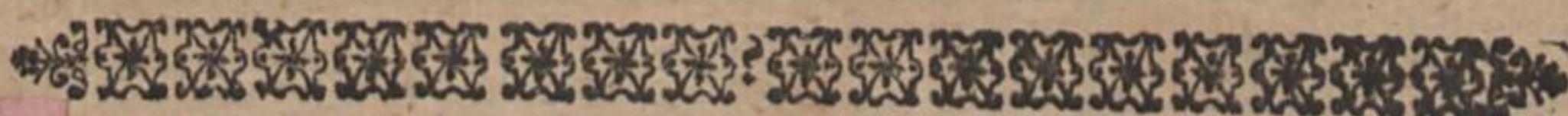
JOH: GEORG JUS Nebentrost/

Drebach-Misnicus,

In Auditorio Medicorum.

Ad diem Febr.

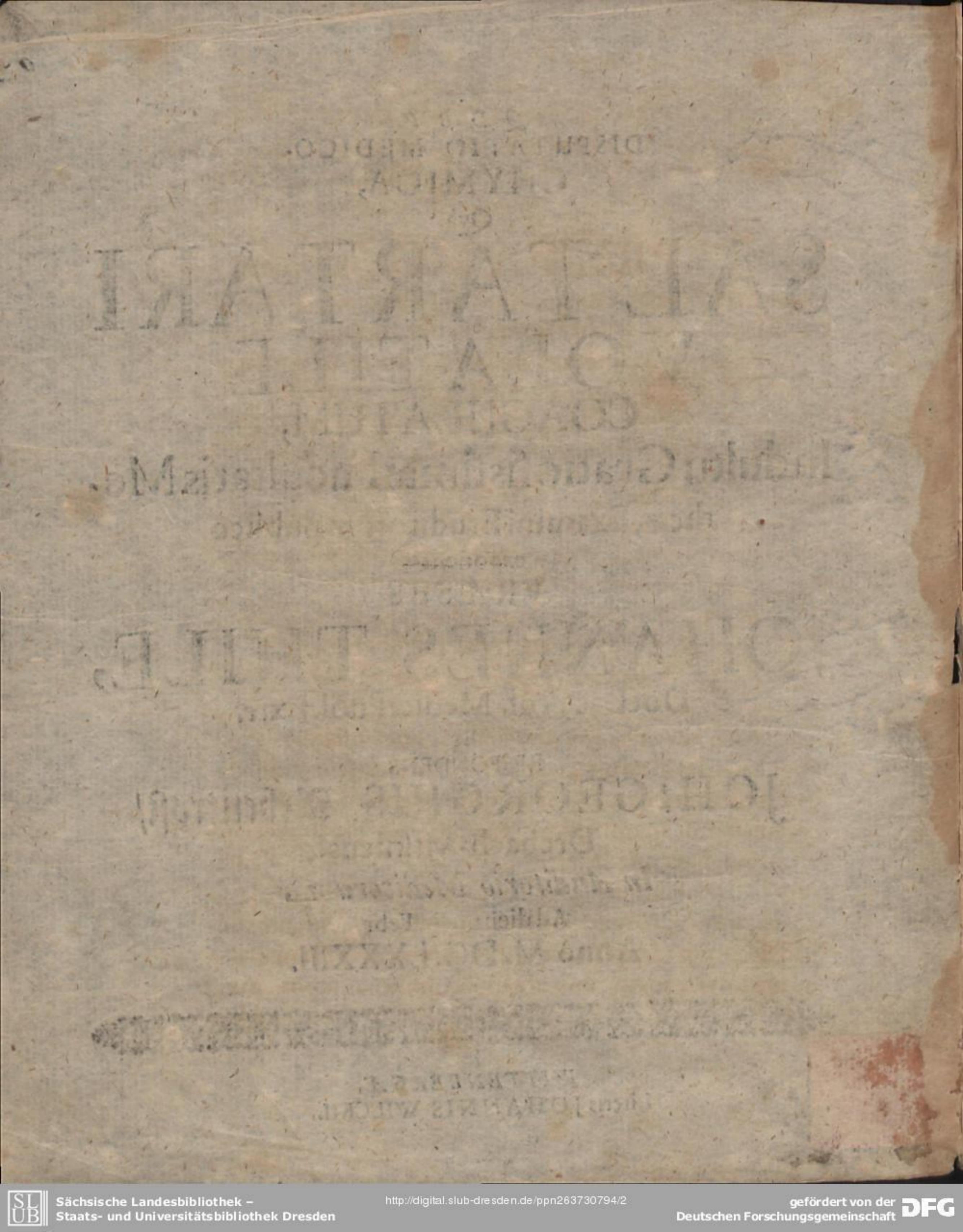
Annō M. DC. LXXXIII.

Chemia.
308, 8.

WITTENBERGÆ,
Literis JOHANNIS WILCKII.

Chemia 3a
18.

2. D.B.V.

PRÆFATIO.

Ostqvām satisdiu, ignoratō nucleō vī
Tartari corti cem vexassent infelices
manus, sangvineq; intactō sudorem
invito expresissent vegetabili,

*Nunc exurentes latices, Bachiq; li-
quorem,*

Nunc ollidas lymphas

miscentes; Inventa deniq; clavis labore multō ac studiō
fagaci peritorum est, qvæ terrestris Solis thesauros aperi-
ret, poneretq; ex obscuro in apricum.

*Omnis enim, & qai corporeō stat corpore clausus
Spiritus, & membris terrenis confociatur,
Est miser haud dubie, donec solvator vb illâ
Compede.*

Unde manum cupit artificis, qvi vincula solvat.

Digna itaq; vilis adspectu abjecta q; materia fuit judicata,
qvæ multorum naturæ Sacerdotum manus ingeniaq; ex-
ercere, sive ut menstruum in Θe illo volatili, Universalis
vicarium, præcone Helmont. cap. 15. de Febrīb. §. 25. obtine-
rent, sive ut summō gravissimorum morborum solatiō
potirentur. Nos, dum illam curiositatem Adeptorum
filiis legamus, (exploratæ utilitatis remedia, particularia
quantunvis, ancipitibus arcanis consilio anteponentes)

A 2

idem

idem nobis argumentum, si non gratia curiositatis, utilitate tamen commendabile, examinandum proposuimus, verbum fortè opportunum adspersuri, dum, præter notos aliquot, modum singularem Θορι per fermentationem quasi spontaneam concinnandi, factumq; blandō & homogeneō coagulō combinandi, edocebimus, cum virtutum medicarum brevi sed sufficietur appendix. Cætera hujus coaguli experimenta ad Metallurgiam spectantia, quanquam non ignota omnino mihi, de industria nunc prætereo, aptiori forsan loco destinata.

Sint satis hac, ne quā videar contendere summis

Ipse Viris,

Nec mibi certandi veniat tām vana cupido

tenuitatis optimè conscio. Faveat Altissimus conatibus nostris, perq; commoda proximi in Immortalis sui Nomini Gloriam convertat!

§. I.

Tartari nomen evolvit.

A Deo prolixæ significationis vocabulum Θορι est, ut si vel maximè Poësin excipias, medicō sensu sexcenta ferè rerum nomina exprimat, quæ transcribere huc nihil attinet. Nobis circa concretum Θοιnum, sive Salem vini essentiale occupatis subjecti Naturam compendiò explicasse sufficit. Paulò indigniò tamen illum ipsum Terrei corporis titulò, ab Angelo Sala, in Tartaro log. p. m. 124 Lapidis ac Calculi, à Paracelsò, Interpretè Wilbelmo Jonsonio p. m. 142. Vernacula item Weinsteins, (nisi Metaphoricō sensu more Helmontianò Tract Invent. Θορi temer. §. 12.) Cadaveris, à Tacbeniò, Hippocr. Chym. pag. m. 137. Calcis, à Beccherò in Suppl. Phys. subterr. pag. m. 774. num. 171. Capitis

*pitis mortui, Excrementi &c. ab aliis insigniori, paret. Evidens
ipse per Ignem Philosophus neutrū illud Vinum interlatq; fæ-
ces in Histor. Tatar. Vin. §.18. ponit, mox tamen sententiā in no-
stram Salis aut succi Θini Epitheto, seqventibus paragraphis in-
terpretatur.*

Essentialis eis ingenium ex- planat.

Salem Essentialē statuo tertium, ex Acido & Alcali conflatum,
omnes mixti Virtutes complectentem, mediæq; inter volatilitatem
& fixitatem naturæ. Singulas has proprietates pro nostro con-
venire, præter sensuum præsens testimonium, Anatomia Chymi-
ca, fermentationis ac ignis ape peragenda confirmabit. Angelus
Sala putatur quidem primus horum Salium Commendator; Sed
verò in antiquis Scriptorum monumentis, non obscura hujus
vestigia observantur. Sic Galenus lib. de Simpl. Facult. 8. p.m. 232.
ex acerbis lignis factos cineres non parum adstringere observa-
vit, (quod Diocor. Lib. 1. cap. 186. de omnibus lixivis pronuncia-
re ausus est, deceptus fortè acrimoniam saporis, quam non satis ac-
curatè adstringentem definiuit; Quid idcirco à Galeno etiam loc.
cit. notatur.) Hic cineres non extremè ustos insinuari, facile con-
stat, quia (1) adstringendi potestas, (2) ex acerbo subjecto oriunda,
remansit; notabilè argumen: o virium simplicis superstitem. No-
nū enī nihil est iucci Essentialis portionem cum Lixivio etiam
Sale, nondum extremam torturam Δis experiō, misceri. Sic in
cineribus Absinthii, menthæ, mediocriter ustis, plus simplici vice
non obscuras aromatici amatoris notas lingvā, cum aliis, ne for-
tè deciperer, percepi. Omnium evidentissimè rem declarat Plini-
us lib. 23. Hist. Nat. in Proæm: ubi Cinerem sarmenatarum ad

gibberello sigillata A3 FIL. 116. L

Licenis vitia acetō conspersum commendat, & simile quiddam
eodem in Librō cap. 5. de Palma Cinere cum Vino miscendo refert.
Hi posteriores Sales, quanquam non sponte concreti, sed primum
quasi regeneratum referant, verè tamen essentialium naturam
emuluntur. Et quis dubitet de inviolatā horum Θium Virginitate?
Cūm ipsa Alcalia fixa Simplicium suorum dotibus penitus
exhausta non sint, sed seminali insuper potestate emineant; quale
quid Borrichius ex Experimento Mons. le Febure, aliiq; adnota-
runt; Ut de Resuscitatione nunc & Volatilisatione fixorum ni-
hil adjiciam. Plura qui desiderat adeat Beguinum lib. 2. cap. 17.
Laurenberg. Nos. in Aphorism. Angel. Sal. Animadv. 9. qu. 9. Adria-
num Mynsicht. in Armar. Medic. Chym. p. m. 205. Hic Autor tria
Θium Essentialium grana Scrupulum vulgarium efficaciam supe-
care affirmat. Item Unzerum, Müllerum à Nobiliſſ. Wedel. Cap. 1.
Experim. Chymic. nov. citatos; Qui uti nimii sunt in Essentialium
Definitione, dum volatilia inscribunt, ita defectu peccat
Billicbius ea planè abjiciens.

§. III.

Differentias Essentialium at- tingit

IN Differentiis Θium essentialium exponendis, quā alia acris,
alia Orosa, alia dulcis, acida alia deprehenduntur, haud mo-
rabor; cūm non de Saluum Essentialium Natura in genere, ex
composito, nunc agere auimō sedeat. Sufficit Saporum diversita-
tes Simplicium qualitates exscriptissim.

§. IV.

Tartari Principia ostendit.

AM Prī ipsius indolem indagasse ac in delectu hujus curam ad-
hibuis-

hibuisse expediet, anteqvām ad ipsum volatilisandi ac coagulandi negotium accedamus. Afferui in §.2. **Frum** Θ Essentialē tertium, qvia ex utroq; Acidō & Alcali (scu, si mavis, Urinosō volatile) in hoc mutatum. Ac or gratus sensibus obvius & fermentandi experimentō cum qvōvis Alcali instituendō, patet; qvod & cum ipsō **Frum** vulgari modō destillatō, succedit, ut de **Aceto**, **Frum** Consangvineō, nihil dicam. Proprietatem Urinōsam Θ **Frum** volatile, & Spiritus cādem virtute prægnans, vel nostrō, vel aliō modō productus, acidorum fermentorum egregius domitor, apertè testatur, Alcalinō fixō ex Capite mortuō spontē qvāsi prodeunte. Hæc duo Elementa postrema, si arte combinentur, & acetum Vini destillatum Sali proprio fixo affundatur, eundem **Frum** exhibebunt, qvanqvām ad deliquium, ut recte **Tachenius Hipp. Chym. cap. 10. pag. 56.** notavit, proniorēm. Cujus rei rationem hanc esse puto, qvod utraq; hæc Acidum & Alcali, Acetum qvidem distillatione, Alcali solutione & coagulatione, terrestribus particulis sint orbata; Unde accedente qvōvis humidō facile soluta liqvescunt, remotis scilicet terreæ molis impedimentis, qvæ **Fro** alias constantiam largiebantur. Qvoad virtutes, cādem in prole præsentes, qvæ in Parente notabiles sunt. Excellebat autem vinum Θ volatile subacidō **Arcō**, ac Salinō spirituosō, qvæ duo mirā mixturā combinata in homogeneous tertium transmutata sunt, ac ex demonstratā supra analysi facile repeti possunt. Qvæ mutatio tantum abest, ut virtute inferius Vinō productum sistat, ut potius excellētiori gradu auctum exhibeat, qvā de re infra de Utilitate prolixius dicetur. Nunc Volatilitatis & Fixitatis statum medium ostendam. Qvoad acidam enim partem notum est, Tartarum etiam substantiā sumptum Hypochondriacis & debile fermentū habentibus prodesse; Illis qvidem, qvatenus acidum fixum suā volatilitate corrigit, & vitalem fermentationem restituit: His vero, qvatenus planè sopitum fermentum refuscitat. De aceto non opus est monere prolixius, utpote qvod inter Alexipharmacā excitativa & restaurativa generosiora non est postremum. Qvām facile autem **Frum** in acetum mutetur, & spontē qvāsi volatili-

ta-

tatem affectet, vel vulgo notum. Urinosi Œis Frei volatilitas in ipso Œe & Spiritu abundat. Interim fixitatis quādam specie mutuos inter utriusq; amplexus ludit.

§. V.

Tartari Species recenset.

Æterūm vini Frus sextuplex numeratur: Alius enim Frus vini subtilior, tutor ac custos liqvori præsidet: Alius calciformis, qvi in poris vini contentus, vel sensibiliter sedimentum in vasis, qvibus continetur, vel etiam in tabula si qvid effundatur, deponit, ut in vina ignobijora Jenensis ac nostratum quādam, vel insensibiliter illum in corpore abstergit, donec accedente Coagulatore, vel in Calculum renunt aut vesicæ, vel in tophos articulates abeat, vel arenosâ suâ Substantiâ totam lympham inquinet, qualem materiam sudore rejectam non semel observata fuisse constat: Alia Fræ species est, qvæ in acetii stagmate, siue residuo post destillationem se offert, ejusdem cùm Tartaro vulgari conditionis, aliquando etiam sat nitidas crystallos præcipitans: Alius Frus vinaceorum, agrestæ & uvarum passarum. Alius fæcum vini liquidiorum post muri fermentationem, & repetitam ex vase in vas aliud decantationem, vulgo Weinzehn/obvius: Alius deniq;, qvi vas lateribus & fundo lapideâ facie adhæret. Postiores quatuor Species, quanquam singula Fræ Spiritum, præviâ præparatione, largiantur, duas tamen postremas nostro scopo destinamus, & maximè novissimam. Cum enim Vini fæces & Vinacea nec ubiq;, nec omni tempore haberi queant, acetii verò & uvarum Tartarus desideratae copiae non sufficiat, nostrum interim Tartarum ubiq; terrarum vel mechanicorum in usum prostet, commodissimè illud reliquis anteponemus.

§. VI.

§. VI.

Tartarum meliorem notat.

Bonitatem Tartari & delectum plerumq; præ rubro , in albicoante eōq; crystallino magis, qvām terrestri qværunt. Cæterū, an Vini præstantia, aut soli balsamica conditio , ad hujus excellentiam aliquid conferat, videndum. *Glauberus. Pharmac. Spagyr. Part. III. m. 107. & seqv.* non absurdas hujus rei rationes & experimenta de Vino Baccharacensi , Muscatellino, Hochheimensi , petrosoq; affert, simul cadaverosi saporis argumenta ad necens. Certiorē fidem faciunt tentamina Chymica Tachenii Hippocr. Chym, cap. 10. p. m. 56. exposita, cujus verba hæc sunt: *Refert tamen Oleum ex Tartaro crudò per Retortam destillatum vini bonitatem. Et paulò post: Incredibile, inquit, quod in aceto eluceant non solum vini, sed etiam regionis qualitates. Unde etiam Romæ & Venetiis, distinctis scilicet, forsan etiam diversis ex clementis, facta experientia diversum, nempe prius grati odoris, posterius malè olentis olei dedit effectum. In unicō mihi non satisfacit, quod soli aceto concentratam conservatamq; vini virtutem adscribat, quam æqvè tamen in Sale fixo resedisse non improbable est.*

§. VII.

ēis Existentiā & potestates demonstrat.

Salia autē tam Alcalia fixa, qvām volatilia urinosa, etiam mixti sui potestates aliquas complecti, ratione, experientiā & Autoritate

toritate adstruere conabor. De generali volatilium Urinoferum, & fixorum Alcalinorum virtute non queritur, sed de speciali proprietate simplicium, quam strenue tueri illa existimo. Prius autem Existentia eorum adstrui debet, quam agendi modus pateat. Neutrum quidem *Θεον Beccberus* in mixtis praestere antumat, in *Phys. Subterr. Suppl. 2. S. 7. num. 171.* In nulla, inquit, herba est actuale *Sal volatile vel fixum*, sed fit primum per ignem. Sumit autem in exemplum Tartarum, quem *Calcis & Terrae nomine*, nescio, quâ ratione, huc trahit. Sed hujus opinionis falsitatem sequentia evincent. Mitius debuisset cum *Helmontio* de utroq; pronunciare, dum *Tract. Blas human. §. 29. 38. 42.* *Alcali*, ait, non est productio rei nova, cum materialiter inextiterat concreto ante cremationem. Item: Materialiter ergo *Sal Alcali* preexistit in concreto ante conflagrationem, quoniam tunc *Sal formaliter* in concreto erat volatile, & non in forma fixioris *Alcali*. Deniq; *Alcali* volatileatur & volatile alcalisatur, salvâ formali proprietate. Id quod sequentibus rationibus probbo: (1) Notum est, quod *Θia* rerum notissima instrumenta, ac potiorum actionum, generationis, augmenti & corruptionis autores existant. (2.) quod sponte avolent, nullô ignis adminiculô, ut in odoriferis & ignis præscentibus videre est. (3.) Unum in alterum etiam naturaliter per motum intestinum mutari potest, volatile in fixum, & fixum in volatile; Ergo praetextisse necessariò inferendum. Deniq; vix ullum inveniri credo, tam obstructas nares habentem, quin volatilem præsentiam & differentias, *Melissæ* scilicet savitatem, ab *Armoricæ* acrimoniâ, aut opii ingratâ proprietate, facile odore distingvere sciat.

§. VII.

Virtutes specificas asserit.

Sed verò cum multi sensibus edoceri cupiant magis, ad ocularem inspectionem invito incredulos Et (1.) quidem non ini-

mi-

mitabile Boylii tentamen propono; quā plures ēs successivē
væ, ad speciem externam homogeneā, immisit, effectuq; depre-
hendit inebriatum ab uno ē (qvod materia superflua in fundū
descendens arguebat) liqvorem à pluribus diversis post saturati se
passum; non aliā ratione, quām qvod Salinæ particulæ, diversis
figuris instructæ, distinctis, qvos subirent, aquæ poris destinabam-
tur. (2.) Nobilissimus Olaius Borrichius Tract. Herm. p. m. 355. in se-
cretō Magni Hetrurie Principis Laboratoriō, infinitas propè (ver-
ba ipsius sunt.) lixivorum ex plantis ē ium differentias, Cylin-
ders, quadras, pyramides, rhombos, oculis i f. r. p. a. s. e. confirmat.
(3) Menstruorum distinctos effectus produco tām in naturalibus,
quām artificialibus obvios. Qvotus qvisq; enim ignorat, non
eadem omnibus solvendis convenientia esse? Aliud Soli, aliud
Dñs debet; In naturalibus verò quædam certis animantibus in
delicias cedere, quæ homini forent exitiosa. Sic coturnicem
Helleborō, gallinas araneis, anates & Ciconias insectis pasci; ho-
minum alios tribus vel quatuor granis Fri Emetici satis moveri,
alios vel septem grana Dii vitæ inultè devorare. Cujus rei non
ita pridem, testibus Optimis Viris, experimentum feci in muliere,
quæ cùm 4. grana dictorum florum & alium, circa eff. g. tum-
esset, interposito per aliquid dies præcipitantium usu, & vix nau-
sea natâ, absorpsit; sole stomachalis fermenti singulari ingenio.
(4) Præcipitantium longè diversos effectus coloresve, à vario Sa-
lium concursu ortos, ex Tachenij Hippocr. Chym. cap. 16 p. m. 115. &
c. 7. p. 32. allego productos. Deniq; ad experimenta, tām medi-
ca, quām mechanica provoco qvibus simul Magnorum Virorum
autoritas pondus addet. Et ut ab ipsâ Antiquitate fidem mutuem;
Hippocr. Lib. II. de Morb. Fæcem vini combustam cum glandis cor-
tice ad ulcera capitis commendat. Cornelius Celsus cap. 8. illum
ipsum adurentis naturæ definivit, qvod Dioscorid. I. V. cap. 35. cum
Galen. lib. 7. de Medic. facult. confirmat. Plinius libr. 23. Hist:
Nat. t. 3. Salem essentialem vini ad Lienis vitiis, Oleæ ciuicis,
ad fistulas: Dioscorides lib. 1. cap. 186. ficalneum ad Cœliacam ac
dyentericam passionem, nec non contra Gypsi potum prodesse
asseverat. Ut de theriacalibus, Antiquis familiaribus, nihil di-
cam.

cam. Succedunt Neoterici, *Paracelsus*, cuius singulares ex Θe
 $\ddot{\Theta}ri$, absinthii, Gvajac. Aqvileg. visciq; qverni multâ experien-
tiâ notatos effectus, à laudatô supra *Borrichiô* sit. loc. allegatos vi-
de. *Helmontius Tract. Aur. vital.* item humani cruris spiritum.
sive Salem volarilem, essentiali proprietate ab urinæ spiritu di-
stinctum expertus est; utpote qvi prior Epilepsiam etiam invete-
ratam, qvod alter non præsttit, curavit. Id qvod infinites ab
Excellentiss. B. Hoffmanno Comment. in Schröd. lib. V. Sect. i.p. m.
669. & seqv. confirmatum legimus. Sic Spiritus Urinæ eqvinæ,
ab Helmontio destillatus, Spiritui Vini mixtus, expestatum coa-
gulum, qvale cum Urinâ humanâ succedit, producere non valuit
Lib. de Litbias. c. 3. §. 9. Unde' non superstiosum monitum
Chymicorum de sanis, vinum bibentium & puerorum Urinis præ-
cipientium. De Spiritus Θ is $\ddot{\Theta}ri$ volatilis singulari efficaciâ
consulatur *Experientiss. Ludovici in Tract. de Sal. $\ddot{\Theta}r.$ volat.* de
qvo circa finem plura. Antiscorbuticorum Θ ium specificam
vim vel vulgus novit. Et qvis viperini Θ is præstantiam in ma-
lignis nescit? Ex Leonis carbone sive stercore paratum in Puer-
orum Epilepsia tantum non infallibilem deprehendi, vel per se, vel
cum Succineô Sale mixtum. Mandibularum lucii piscis Sal vo-
latile hodiè in pleuride commendant. His omnibus mechan-
icam fidem adjicio. Sic Saponarii & Cerdones non qvodvis, sed
fortissimum cum calce paratum Lixivium eligunt. Sic tinetores
non unum ad diversos colores, sed distinctos expertunt Sales: Vi-
trarii item. Hinc *Antonius Neri cap. 5.* Frittam cum Θe $\ddot{\Theta}ri$
factam ad Solis colorem induendum ineptam, ex Tuscici filicis
verò Alcali natam, opportunam negotio esse fatetur. *Vid. &*
Illustr. Boyl. Experim. de Color. diversis in locis. Cæterum qvæ
ex hujus ipsius Autoris Chymistâ Scept. p. m. 227. it. ex *Helmont.*
Tract. de potestate Medicament. §. 31. Objici possent, in conflictu
diluentur. Ad ultimum irrefutabilia resuscitationis plantarum
argumenta à Nobilissimo *Takio Tract. de Resurrect.* & laudato
Borricio l.c. allegata, ut & illud, à *Domino Febure Gallô*, cum Θe
fœniculi, ex fimo copiosam herbam producentis, testimonium
addi possunt. Specisici itaq; ac appropriati Saliam sapores du-
rant

stant constanter , nec sua in operationibus talenta sepelunt.
Quæ omnia larius ex mente Hippocr. ab Helmontio explicata
lege Traet. de Medicam. Potest. §. 12. & 13.

§. IX.

Figuras particularum rimatur.

Ast specialissimam nostri Salis vel volatilis; vel coagulati si-
guram, qualem tetrahedricam Sali Urinæ Hornius Arc. Mos p.
m. 64. CC. parallelipedem : Sangvinis humani rhomboeidem
Hoffmannus lib. 5. in Scæröder Sect. 1. p. m. 670. ex Rob Boyl. Chym.
Scept. p. m. 226. descripsérunt, ego definire non ausim, maximè
ob fallax oculorum judicium, arte etiam armotorum. Deindè ob
particularum insensilium, de quibus maximè queritur, exilita-
tem. Cum enim, ut rectè Marcus Marci loquitur, nobis cogni-
tione intuitivâ uti non licet, Cartesianarum verò particularum,
irrefutabilium licet, figuræ nondum mathematicâ certitu-
dine sint demonstratae, tutius esse credidi in ancipiti re conclu-
sum suspendere, quam incerti aliquid admittere ; maximè cum
non intemperati animi sit, quædam & quod animo ignorare velle,
& nimis curiosa sèpè subtilitas evanescat in fumum.

§. X.

Volatilitatis varia genera affert.

Superest ut volatilitatis naturam, differentias & modum vola-
tili
B 3

tili sandi et revibus perlustremus. Volatile multis rebus subtilibus, vel facile mobilibus, ut Alcohol farinæ, musco terrestri, floribnsq; arte Chymicâ elevatis, & ipsi adeò Q̄o adscribitur; quas significationes, ut alienas, dico nittimus. Nos enim non de qvôvis aliō, sed Sale potissimum volatile, sumus solicii. Ast verò in his multiplex differentia occurrit. Aliud enim Θ volatile est sensibile, sive patens: Aliud insensibile, sive latens. Sensibile est vel halituosum, qvod sponte cum Θis portione abit in auras, subjectiq; virtutem naribus imprimit, ut in Jasmino, Melissa, florib. Aurant. videre est: Aliud est vaporosum, ut fuliginis, aquarum destillatarum aromaticarum: Aliud spirituosum, ut Armoraciz, cochleariz, nasturtii: Aliud Oleosum, qvod ex oleis foetidis, cum Spiritu vini rectificatis, procedit, sive, qvod aromaticorum oleorum accessu conficitur: Aliud siccum, ut CC. cranii humani, Viperarum, Φri. Insensibile s. latens, nec nisi a posteriori, effectu scilicet demonstrabile, aliud iterum est in Spermate ranarum, sedo, Farfara, Portulaca, Lactacâ, vid. Tachen. Hippocr. Chym c. 19. m. 147. & sequ. Aliud in osibus, carne, capillis Θe producendum: Aliud per fermentationem cruendum, qualia Wedeliana & nostrum Φicum: Aliud additione tertii tefuscitandum, ut Θ*, aliorumq; fixatorum. Deniq; alia volatilitas est Acidorum, ut aceti, Θis succini, nus Θli volatilis: Alia urinosorum ut viperarum, CC. Φri &c, Alia Enixorum, ut liqvor. CC. Succinat. Spiritus Θli & Φri volatilium &c. Nostrum Sal ad Urinosa spectat; quanquam dolendum sit, qvod non genuinum huic Sali vocabulum suppetat, interim tamen penetrans fugacitate urinosa ac antacidâ viriute specificâ existit notabile.

§. XI.

Specicæ Volatilitatis Rationes percurrit.

Quod ipsam volatilisandi theoriam spectat, multi accuratis-

mai

mi Philosophorum hujus rationem exponere laborarunt , in-
pari licet successu. Sed verò cùm multa differentia sit inter p-
ritiam faciendi experimenta , & inter scientiam de factis philo-
sophandi , ut *Illustr. Boyl Chym. Scept.* p. 187. monet ; Operæ pr-
tinm erit in tām difficile negotiū paulò inquirere accuratius.
Francisc. Bæc. de Verulam. Incomparabilis Philosophus , *Tr. Et.*
de Princip. & Origin. p. m. 678. Heracliti favere videtur sententia-
(qvæ cum Geberi rarefactione , cap. 8 lib 2 proposita , ferè coinci-
dit) attenuationem ignis proponentis , quam *Cap. de Vit. & Mort.*
p. m. 498. attenuationis primò , mox volatilitatis vocabulō in-
terpretatur. *Willisius de Ferm.* c. 10. Δ em qvoqve omnem Salibus
inducere status diversitatem opinatur. Sed à mobilitatis aut
subtilitatis natura ad volatilitatem concludere velle non licet.
Ignis qvoqve , ut instrumentum , cum ipsâ formâ rei confundere-
tur. Protrudit qvidem ignis & elevat , sed non efficit Θ ia volati-
lia. Deniqve non omnia Salia volatilia ignis ope expediuntur ,
cùm qvædam sponte abeant , qvæda m etiam aliorum accessu , de
qvibus *thes. anteced. dictum* , ferantur in sublime. *Helmontius*
Tract. Blas. Human ut & *Boyl. Chym. Sc.* ad Leucippi & Democriti
opinionem inclinant , particularum subtilium diversam figuram
ac magnitudinem , situm , motumq; admittentium. Qvæ Senten-
tia in tantum qvidem vera , sed omne volatilium Salium arcanū
non explicat , qvia hōc pactō fieret fortuitus eductarum particula-
rum concursus , idemq; Armoracizæ ac Urinæ Θ procederet. Alii
per doctrinam gravitatis & levitatis rem expedire conantur ; Sed
& hoc fundamentum lubricum est , nec satis grave. Subtilia enim
& mobilia cum volatilibus iterum confundit , suppressâ omni vir-
tute specificâ. Sic ponderosissimus Qius ad odorem Δ is autam
appetit , qvi suâ mole debeat detiner , pressus. Reusingii hypo-
thesis , Spiritus duos , omnium actionum naturalium autores , al-
terum igneum rarefacientem , frigidum alterum , aëreum & con-
densantem proponens , frigescit ac evanescit , vid. *Celeberr. Dn. D.*
Senn. Tract. de Cons. & Diff. c. 12. *infim. Nobilissi. Barnerus contra*
Beccium pag. 19. ex Helmontic , beneficiō aëris , concreti $\frac{1}{4}$ r sol-

ven-

ventis, libera fieri Θ ia volatilia arbitratur. Cui *Curiosi Helwigii* experimenta, *Epist. ex Indiis missa*, nuper proposita assentiuntur. Qvæ ratio generali explicationi sufficit. Magis veritati conformo videtur, si volatilitatis rationem à subtilium particularum, vi elasticâ: Specificam proprietatem, à seminali virtute, ab Archeo explicandâ derivemas. Sive enim Formæ, sive Naturæ obscuris vocabulis, sive potius dictô nomine interpretari malis, per nos licet. Tutiùs autem longè esse cum Boyliö censemus *Cbjm Scept.* pag. 143. àliqvm artis terminum mutare, qvàm ipsam veritatem, eò, qvod cum illô non quadret, repudiare. Cæterùm qvi de Archei natura informari cupit, adeat *Celeberr. Philosophum Marc. Marci in Philos. Veter. restit. Sect. 2. m. 418.* Scilicet Archei (qvem Idearum systema esse ex allegatô librô colligitur,) illud est officium, ut certô modô figuratas particulas secundum ductum sphærarum, à DEO cuivis semini inscriptarum, dirigat. Qvi veritatem magis nudam intueri cupit, imploret cum Euripide Naturæ Genium, ut qvæ sit res, velit ipse exponere.

§. XI.

Diversos Salem Tartari volatilem conficiendi modos proponit.

SALEM Φ ri volatilem ex mente Paracelsi & Qværcetani à Nobilissimo Wedelio lib. cit. p. 72. Mercurium, ab aliis Θ em cœlestem vocatum, variæ parandi orationes extant. *Ludovic. de Comitib. Discept. 6.* prudentem jnbet alcalia terrestribus rbarc particulis, sed artificium ex ipso Compendiô obscurum. *Helmontius Tract. Blas. Human. §. 45.* Aérem (arcانum, inqviens, capiat, qvi

qui potest.) Δ r & Θ em concreti solvere, huncq; fixum totum cum totius crassi volatilem reddi docet. Qvod silentium, qvamvis odio novercali simillimum stomachabundus *Zwelfferus* notet, rem tamen acutetigisse, ac modum, frequenti Θ is alcalini in deliquium solutione & destillatione, arcanum nobis perswasisse videtur *Pharmac. Reg.* p. 247. Novissimè *Curiosus Vir Job. Otto Helwig* *Introduct. in Physic.* in audit. tres modos, primum per solutionem & efflorescentiam, secundum per Acetum & spiritum Vini, tertium cum Δ re proponit. Sed pace Optimorum Virorum dixerim, hanc salium potius depurationem, alterationem ac subtilisationem, qvam volatilitatem vocandam. Qvò etiam spectat freqvens Sp. Vini super Θ ifixum cohobatio, ad modum Θ is circulati Paracelsi, de quo vid. *Becherus loc. cit.* ut & ipsa terra fol. \P ri impropriè à *Nobilissimo Hoffmann. Comment. in Stoëd.* p. 608. volatilis vocata. Excellentiss: Dni *Langelotti* modus, peculiari scripto ante annos aliquot commendatus, laborio sior, nec largiori copia operæ pretium compensat. Qvanquam illum frustrà tunc temporis tentaverim aliquoties, processu licet ad literam institutō; qvod ipsum etiam *Dobtiss. Dn. Petro Specht.* jam ante vi-ginti annos contigisse reperio *Obs. 24. Miscell. Curios. Ann. VI. & VII.* Rara est laudati Autoris observatio, Spiritum \P ri volati-lem, ex \P ro calcinatō, in aqua aut Sp. Vini extinctō, ac per Alem-bicum eductō, illi ex fæcibus destiliato persimilem exhibens Ra-rior adhuc *Incomparabilis Chymici Dni Ludovici*, ex \P ro in furnō figulinō calcinatō (licet ipsâ Autoris confessione non semper suc-cedat,) sponte productus, *Vid. Miscel. cit. Obs. 243.* Qui cum Cal-ce, silicibus, Saccharō, One conficitur, vix genuinum sapit. Ex terra fol. \P ri & \P ro \P satō operosior. Cum oleo foetidō, vel per di-gestionem, vel triturationem est genuins; minnus ille, qui ex Spi-ritus acidi Oleive foetidi offusione & per Alcali resuscitatione, desideratur; Cum Succinō tamen succedit. Optimus est, qui ex vini fæcibus, aut ipsō \P ro per se fermentatō, citra proprii Alcali accessum eruitur, quippe non vana est *Domini vander Beck* obje-ctio: Dubiam scilicet esse volatilitatem, Alcali concursu prole-ctam, & ipsi \P ro magis, quam Θ i advenae debet.

C

s. XIII.

§ XIII.

Novum ætri volatilisandi artificium commendat.

His non gladiatoriis ambagibus præmissis, novum **F**rum per fermentandi modum, dum allegatos omnes in suô pretiô relinqvo, ex pono. **R**. Ergò **F**r. alb. pur. vel qvod melius, crystallisati q. v. reduc in pulverem, impone vasi querno, affunde **V**& pluvialis, ror. majal. succ. betul. aut, si mavis, vini tenuioris q. s. ad solutionem & fermentationem, ut **Θ**ia centralia soluta liberè se explicare queant; ex pone tempestate æstivâ aéri; (sub recto tamen, ne radii **A**ures debitô citius massam exsiccant) hyeme prope fornacem, ut fermentescat. Qvô factô qvinq; vel sex septimanarum spatiô universus **F**rus aperietur. Hanc exemptam massam, qvæ nigricante specie porosior apparebit, instar placentæ, odore non admodum gratô, in superficie tabulæ extende, ut exsiccatur. Frange dein in frustula collo retortæ apta, qvam loricatum ad manus habere convenit, impletamq; ad dimidium & amplius, igni aperto, observatis gradibus, admove, pergendo, donec **Θ** volatile copiosum cum Oleo, circa finem auctô igne, prodeat, qvæ lege artis à Capite mortuo, repetitâ destillatione purgarescias. An hic Helmontianus **F**rus putrefactus, metallicorum **F**iorum arbiter sit, Becherus p. 772, l. c. tucatur.

§. XIV.

Coagulationis naturam ac Differentias proseqvitur.

Ad hunc Salēm pretiosum, maximè volatilem ac citò peritum

rum custodiendum, cùm multi modi excogitati sint, vix tamen inventus est, qvi nostrò esset convenientior. Coagulum autem hic non nudè fluido opponimus, nec fixitatis terminò explicamus; medium potius statum insinuantes. Quemadmodum enim non omnes subtile est volatile, ita non quodvis coagulum est fixum. Malui autem Coaguli, qvam Fixitatis nomen eligere, cùm ad volatilitatem, tām mobilitate, qvām virtute, accedat proprius. Neq; Nobiliss. Dni Barneri more, Enixum Ammoniacale vocare libuit *Dissert. Epistol. ad Dn. Langelott. p. 19.* Cum Enixa ipsi ex Θe volatili, ut in oso & Acido fixo (qvale nostrum non est,) constent; deinde etiam non, nisi accedente Alcali tertio, resuscitari queant. Modos ipsos coagulandi generales *Helmontius* quindecim *Tract. de Lithias. cap. 3. §. 6.* ut & *Doctiss. Elsholzius in Distillat. Curios. p. 69.* qvam plurimos allegat, & pag. 66. *Spissi vocabulō* definit. *Becherius* ad tria summa Capita refert p. 763. *Suppl. 4. Consistentiam, Coagulationem, & Fixitatem*, rationem q; subjungit, naturalem scilicet aliquam inclinationem ad continuatatem. (Sic autem pag. 801. vocat, uti volatili rationem disjunctionem inscribit.) Nos coagulum blandum nostram vocamus combinationem Salis volatile cum Θe acido medio, homogeneo, factam mutuo coēuntium particularum amplexu. Modi ipsi hactenus cogniti ferè sunt sequentes. Primus est *Helmontii Tract. de Lith cap. 3. §. 43.* per Spiritum volatilem acidum, v. gr. Θli volatilem, (qvali ego utor,) virtute penetrandi cum quovis Ammoniacali certantem. Unde illud *wan der Beck ad Dnum Langelorum missum Sal ad eò Paradoxon*, ut ipse putat, videri non potest. Secundus modus est impropriè sic dictus, per Spiritus vini abstractionem. Tertius est per Spirituum acidorum, v. gr. Θis, accessum, qvi violentus nimis videtur. Quartus est ferè mixtus *Zwelfferi Apologia contr. Tachen. p. 73.* propositus cum Aceto & Terra fel. Fri peragendus.

C 2

§ XV.

§. XV.

Novum coagulandi modum insinuat.

Pergimus ad nostram Coagulationem sequenti ratione insituendam. R. Ergo Crystall. q. r. in pulv. redactor. Solve in s. q. vae calidæ, filtra per chartam, evapora ad cuticulam, & inde in Cucurbitam; tunc affunde Sp. q. r. volatil. Sale propriæ inebriati ac rectificati, imò Θ is ipsius volatilis siccii, si hâc formâ servaveris, tantum, quantum ad pondus naturæ sufficit, usq; dum desinat strepitus. Vel vice versâ, Spiritui q. r. volatili, cucurbitæ immesso, affunde liqvoris q. r. dicti q. s. pro saturatione. Tunc appositô Alembicô phlegma evoca ad cuticulam. Resi duum ad crystallisationem expone, vel si mavis, abstrahē ad siccitatem in balneo, impetrabis posteriori modô Salem, priori, Crystallos egregios Succedit etiam negotium citius, si purissimi q. r. crystalli in Spiritu q. r. volatili solvantur, per aliquid tempus stent in vase clauso, & liqvor filtratus evaporetur ut supra. Crystallis ablatis ac exsiccatis blandè reliquis liqvori, ut prior, evaporetur usq; dum omne evacuatum Sal contentum sit. Liqvorem ab stractum non nullâ volatilis Θ is portione auctum, in vase clauso serva pro solvendô q. r. aliâ vice. Et sic peractum est negotium. Objicis, hunc esse Tartarum regeneratum: Fateor, sed clarificatô corpore resurgentem. Exutis enim terrestrium quisq; viliarum impedimentis, Sale volatili proprio nobilitatus, in tertium cum naturâ humanâ mirè symbolizans medicamentum, ad abstrusissimos qvosq; recessus sibi ingressum parans, mutatum est; pæterea non odore aut sapore grave, vel ipsis abstemiis gratum, inq; omni, Magisterii butyracei instar, liqvore solubile. Deniq; volatilem Spiritum sponte, sine Alcali accessu, ad odorem ignis reddens, qvanquam per Alcali citius resolvatur.

§. XVI.

Virtutes compendio tradit.

NOtius est, qvām ut hīc prolixē moneam, quid præstiterint ha-
ctenus Θia Enixa, tām fixa v.g. Fr_1 latus, C_1 ratus Oofus,
 O_1 rum F_1 latum, F_1 rus F_1 fatus; qvō & magisteria solubilia refe-
ro, jam Salomoni, ut ex Prov. cap. 25. v. 19. colligere licet, & Cleo-
patra, margaritas aceto solventi, nota: qvām media, ut Ex , ter-
ra fol. F_1 ri, O_1 ri, Mixtura simpl. vera, sive ex Spiritibus volatili-
bus juncta; qvā de re instar omnium consulatur. *Celeberr. B. Sen-
nertus Prax. lib. 3. cap. 4.* Quantò major utilitas de nostro Summi
vegetabilis coagulō erit expectanda? Hic certè in centro reperi-
es, ac in compendio qvicvid alibi sparsum ac singulatim colli-
gendum. Sane Doctiss. Hoffmanni. Elogia terræ fol. F_1 ri cum CC.
Spiritu junctæ destinata lib. 4. Sect. 2. p. 608. *Comment. in Schröd.*
nostro coagulo sunt longè convenientiora; qvod scilicet sit me-
dicamentum egregium Hypochondriacum, par non habens in
Arthritide, Calculo, Scorbuto. Nec vanus ero, si virtutes,
coagulo Becciano pag. 29. Epist. ad Langloott. tributas, jure
meas faciam, easq; Crystallis in Cachexia, mesenterii
affectibus, menstrui obstructionibus, febribus intermitten-
tibus &c. admetiar. In puerorum sanè febribus, malōq; Scor-
buticō tories felicitatem ipsius sum expertus, ut sciam nulli se-
cundum esse, & de meliori ferè desperem. Debet autem horum
usus, non neglectis universalibus, justā dosi, qvanqvām cā non
facilē hīc peccetur, continuari. Pueris à $\text{F}_1\beta$. ad $\text{D}_1\beta$. uultis à $\text{Z}_1\beta$
ad $\text{Z}_1\gamma$. in vehiculo qvōvis aptō propinari potest. Qvod verò li-
beralior sim hic pondere studiō fit; Quemadmodum enim fer-
mentum sanum unicō bolō vix saturatur, ita nec exotica paucis
granis auscultant. Peccatur hāc timiditate non minus in praxi,
qvām incircumscrip̄ta temeritate Empirieorum. Si enim cum
prudentiā Cinnabarinorum, Q_1 alium, Mercurialium, volatilium,
præcipitantium sive acidum extinguentium, opiatorum item ri-
tē paratorum dosi paulō essemus liberaliores, & tempestivē mor-
bis opponeremus, multò fortè successus forent feliciores.

§. XVII.

Coagulatorem aliis usibus destinat.

Illud adspergere libet, hunc nostrum Coagulatorem, idem in reliquis volatilibus, ammoniacali, CC. &c. Spiritibus praestare. Confecimus coagulatum viperinum Them, cuius portio ad Tachenium ante aliquot menses fuit missa, sed occupaverant jam ipsum fata. Idem succedit in coagulatione Spiritus volatilis ex facibus Cerevisiae, quem copiosum & penetrantem satis, pri more, nuper paravimus, perinde ac cum Th. Onis Urinoso volatili per adjectam calcem evocato. Ceterum coagulatoris vices Sal betulæ essentiale ex lacrymis paratum sustinet, nec improbabile est, alia Salia Essentialia, aciditate notabilia idem effectura.

§. XIX.

Argumentum concludit.

Sed tutius est desinere, quam desicere. Qvod si quid rectius dictum, Nobis gratulamur, eoq; allaborabimus, ut Juventuti porrò queamus prodesse. Neq; enim doctoribus scripsimus, quanquam Summis Viris, jam ante aliquot annos non dislocuisse argumentum satis constet. Sin vero admisimus corrigenda, aut dicenda prætermisimus, aut extravimus explicando, communis sorte excusabitur; etenim.

*Soli non errant Superi, mortalia nunquam
Censurâ decreta carent.*

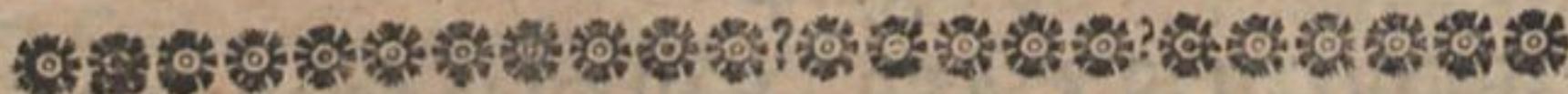
**Deo Immortali sit Laus &
Gloria!**

CLARISSIMO DOCTISSIMO
Medicinae Candidato
DN. JOH. GEORGIO Rebentrost/
Drebacensi ex Hermunduris,
Amico dudum cognito ac honorando,
S. P.

GEORGIUS CASP. KIRCHMAERIUS,
P. P.

Sextus intra spatum trimestre Annus volvitur, cùm à Parente tuō venerabili, incano Señe, meretissimoq; Myſtā Drebacensi in montanis tractibus, commendareris mihi. Noveramq; ante, cùm transirem illāc, redux ex Bojohæmiæ acidulis & thermis Carolinis, qvām præclarè testimoniis ornatus essem à Patronis Præceptoribusq; tuis Fribergensibus. Ex eo tempore in id incubui, ut seqverer, (si non conseqverer,) has vias, per qvas ducerere ad solidioris eruditionis & honoris aliquando metam. Testibus haud opus; cùm sat amplum alter alteri theatrum simus. Partibus tu tuis functus es egregiè , discendo & vivendo ad rectissimum exemplum. Provoco ad Universitatem ; provoco ad singulos; imprimis, qvi te nōrunt, **PATRES ACADEMICOS.** Si illi omnes etiam (qvod infortuniorum tamen genus de precor,) abessent, plurimorum testium subire vicem unus posset **VIR Ingenio eloquioq; ve
prefans ,** Et è reconditis Chymia (qvam hic loci profitetur extra ordinem ,) **vulgaria
baud eruturus, DN. JOHANN THILE,**
Præses

Præses pariter Doctorq; tuus. Argumentum, qvod de
Spiritu tartari volatili coagnulato suscepisti de-
fendendum, plura arguet, qvām ego nunc designo. Age,
surge in sublime REBENTROSTI! imitare tui nominis
Parentis & spes nostras! Sic te DEus servet! qvod precatus
semper precor anxiè! Vale!

Ad Clarissimum & Doctissimum
DN. RESPONDENTEM
Amicum Aëstimatisimum
PRÆSES.

Dum paucis prolixam gratulationem paro, arcanum
nominis & argumenti *SYMBOLUM*, bonō omine ,
se offert: qvod summum Numen expleat; ut hæ *VI-
TES* tibi sint, tu multis futurus *SOLATIO* langventibus!
Certè sapi, qvod Salibus delecteris; fortè erunt ad pala-
tum sanis. πικρόχολοι helleborum bibant, vel, si malint,
stibium Tu interim , CLARISSIME JUVENIS , perge
egregias amini dotes, morum svavitate tanto magis com-
mentabiles, ulterius explicare ; qvāq; usus hactenus es
methodo, experimentis rationes applicare sustine. Nul-
lam enim veritatis opinionem , etiamsi effetu confir-
matus fueris, sine causæ cognitione firmiter haberè posse,
Acutissimus Cardanus Epist. ad Ferrand. Gonzag. con-
cludit. Vale!

